ŽIVOT SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO

SVATÝ JAN NEPOMUCKÝ.

ŽIVOT SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO,

PRAŽSKÉHO METROPOLITNÍHO CHRÁMU U SV. VÍTA KANOVNÍKA, KNĚZE A MUČEDNÍKA. Napsal BOHUSLAV BALBÍN, kněz Tovaryšstva Ježíšova. Z latiny přeložil P. Alfons Sauer. — *Dobré Dílo*, svaz. 16. V Staré Říši, v srpnu 1914.

Svazeček úhledně tištěný, vyzdobený pěti iniciálními dvojbarevnými obrázky Karla Schwetze, jenž knížku do tisku upravil. Stránek 88, form. $9^1/_2 \times 16$. Vydáno 650 ex. po 1 K 50 a 50 ex. na papíře ručním.

„... Nepochybuji, že velikého toho mučedníka život již v dobách dřívějších byl sepsán, ale bludařství, jež nedlouho po smrti blaženého Jana zavládlo, jej asi zničilo. Co tedy o něm uvedeme, to jednak z četných rukopisů z toho věku, jichž hojně mám po ruce, jednak z tištěných knih shledav, s největší věrností a svědomitostí jsem sebral.“ — *Z úvodu Balbínova.*

Spisek Balbínův, napsaný v letech 1670, tedy dříve než sv. Jan byl blahořečen, dosavad zůstává jediným Životem tohoto světce. Úvod k tomuto českému vydání v *Nova et Vetera* číslo 12.

ŽIVOT
SV. JANA NEPOMUCKÉHO

ŽIVOT SVATÉHO JANA NEPOMUCKÉHO

PRAŽSKÉHO CHRÁMU METROPOLITNÍHO U SV. VÍTA KANOVNÍKA, KNĚZE A MUČEDNÍKA

NAPSAL

BOHUSLAV BALBÍN

KNĚZ TOVARYŠSTVA JEŽÍŠOVA.

Z LATINY PŘELOŽIL

P. ALFONS SAUER.

DOBRÉ DÍLO.

SVAZEK ŠESTNÁCTÝ. — V SRPNU L. P. 1914.
POŘÁDÁ A S POMOCÍ BOŽÍ A PŘÁTEL STUDIA V SEDMI SVAZCÍCH DO ROKA VYDÁVÁ ANTONÍN LUDVÍK STŘÍŽ V STARÉ ŘÍŠI, MOR.

ÚVOD

NIKDY NEVZEšlo křesťanstvu století tak nešťastného, dobru tak nepřátelského a k takové neplodnosti odsouzeného, aby v něm nemohly se roditi a vzrůstati zbožnost a ctnost; ba právě čím horší byly doby, tím úrodnější byly svatostí, neboť protivenstvími ctnost se nepotlačuje, nýbrž zplozuje se a zplozená sílí. Že tak tomu jest, ukázalo se s dostatek i v naší vlasti české za vlády nezdárného syna Karla IV, krále a císaře Václava; jakkoliv byl to kníže nad pomyšlení netečný a seděl na hlíně krví prosáklé (jakož se mu zlověstně přihodilo při křtu a později, když jako dítě byl koruno-

ván, jak uvádí Pavel Židek v Kronice české rukop.), to jest prostopášně a ukrutně kraloval, přece za tak veliké zkaženosti celého království od hlavy jeho se šířící, církev česká, a zejména pražská metropolitní, toho času tak značným počtem mužův nejslavnějším rodem, učeností, statečnými za nedotknutelnost Církve boji, života nevinností a svatostí a ostatními velikých kněží ctnostmi vynikajících slynula, že se podobalo, jako by se byly Církvi vrátily doby nikoli železné nebo hliněné, ale zlaté a diamantové. O těchto vznešených pražské církve mužích promluvili jsme v Historii metropolitní církve pražské; nyní v krátké pojednání shrnu přešťastný život a smrt blaženého Jana z Nepomuku čili Nepomuckého a to ke cti a slávě svátostného Tajemství zpovědního, za něž on život svůj obě-

toval. Nikterak sice nepochybuju, že velikého toho mučedníka život již v dobách dřívějších byl sepsán; ale bludařství, jež nedlouho po smrti blaženého Jana následovalo, týmiž plameny, jimiž kostely a kláštery všecky u nás v popel lehly, jej asi zničilo. Co tedy o blaženém Mučedníku uvedeme, to jednak z četných rukopisův osob ve věku tom žijících, jichž hojnost mám po ruce, jednak z tištěných knih shledav, s největší věrností a svědomitostí jsem sebral; proto ne tak mojí pilnosti, jako šťastnému nalezení budiž to připisováno.

HLAVA I.

DĚTSTVÍ BLAŽENÉHO JANA, KNĚŽSTVÍ I OSTATNÍ ÚŘADY

BLAŽENÝ Jan Nepomucký narodil se v městečku českém Nepomuku, nebo jak dříve je nazývali, Pomuku, v kraji plzeňském, od Prahy směrem k Bavorám dobrých deset mil vzdáleném. Městečko to, stříbrnými doly kdysi proslulé, pověstno jest jak památkami dávné nábožnosti, tak neméně horou, jež k městu přiléhá a Zelená slove; na hoře té totiž, jak z letopisů českých známo, sv. Vojtěch, biskup pražský, z Říma ke krajanům svým Čechům se vraceje, znamení svatého kříže nad nivami široko se rozprostírajícími po dobré modlitbě učiniv, déšť dlouhá léta Čechám odpíraný

ihned s nebe svedla nejprve tuto horu, potom celé ostatní Čechy nejlibější zelení vyrážejícího osení občerstvil; proto též asi od namoknutí nazváno místo to Pomok nebo Pomuk. Kterého roku blažený Jan spatřil světlo světa, určitě nevíme; z života dalšího však soudíme, že mezi rokem třináctistým dvacátým a třicátým se narodil. Rodiče jeho, maloměšťané střední třídy, více zbožností nežli rodem a statky slynuli. Zbožnosti znamením jest to, že ve věku již pokročilém, když žádného dítka neměli, modlitby a sliby vysílajíce k Matce Boží — kterou lid v soše její pod Zelenou Horou v klášteře cisterciáckém nedaleko Nepomuku nábožně uctíval — doprosili se syna, jemuž, aby láska k Marii Matce Boží již jménem byla naznačena, dali jméno Jan. A nemajíc dosti na jednom dobrodiní, táž Panenská Matka, jež nedávno z neplodného lůna Jana vyvedla a takřka stvořila, znova k životu ho probudila; neboť když do přetěžké nemoci upadl, rodiče jeho u sochy

téže Božské Mateře slib učinili a pro ostatní život za syna projevy vděčnosti připověděli, a tu hošík Jan ihned vstal zdráv.

Ale i před tím již Bůh nebeským znamením byl potvrdil svatost a nebeský život svého služebníka; neboť přejasné jakési plameny líbezného a neškodného světla bylo viděti, jež s nebe se snesly a celý dům, v němž Jan přicházel na svět, oblily, vítané podívané městu skýtajíce. Tyto plameny, jichž jakožto předzvěsti největším některým světcům při narození bylo dopřáno, náš blažený Jan po celý ostatní život dával na jevo svými přežhoucími řečmi k lidu a ohnivými k Bohu modlitbami, a tytéž plameny i mrtvého provázely a utopeného v lůžku říčním prozradily. Leč v historii nesluší předbíhati. — Hošík Jan sotva do škol byl přiveden, formuláři k přisluze při božské Oběti bezvadně se naučil, a od té, co ho prvně použil, aniž ho kdo pobízel, vzal si v obyčej každý den s prvním úsvitem z městečka do kláštera cisterciáckého

pospíchati a všem kněžím pořadem, kteří svatou Oběť konali, u oltáře přisluhovati, a to s tak vroucí a vytrvalou zbožností, že již jako domácí a stálý sluha obětní mezi oltáři se pohyboval. Z tohoto na pohled sice nepatrného, přece však ne zcela bezvýznamného svědectví lidé prozíraví tušili již tehdy v hochu Janovi cosi velikého.

S jeho sladkou a růměnnou jakousi a plachou zbožností pojil se bystrý, živoucí a ohnivý důvtip, jemuž rodiče chtějíce dáti možnost vzrůstu, poslali Jana do slavných tehdáž latinských škol do Žatce. Tam první základy latinské grammatiky si vštípil a v dalších letech ostatní ušlechtilé nauky s výborným prospěchem a vzácné ukazuje nadání si osvojoval. Zejména nadějnému jinochu studium řečnictví se líbilo, k němuž jej i přirozenost uzpůsobila a vystrojila; zpravidla totiž každý svým strážným duchem puzeni k tomu ve svých snahách tíhneme, čeho dosíci důvěřujeme; bez naděje prospěchu marna jest námaha. Když

Janovi již v Žatci (vynikajícím to městě českém) nezbývalo se čemu učiti, na vyšší vzdělání, aby netoliko jazyk, ale i srdce zušlechtil, do Prahy spěje. Nedávno před tím založil tam Karel IV., císař a král český, universitu a povolav ze všech učených měst, z Paříže, z Bononie, z Padovy mistrů, všem naukám božským i lidským školy otevřel. K těm tedy náš Jan do učení vstoupil, a nejprve filosofie mistrem jedním z prvních, potom theologie a posvátných kanonův a dekretů vyhlášen byl doktorem. Theologii, jak známo, poslouchal u kollegiátního kostela Sv. Apollináře na Novém Městě pražském, kdež se jí nejčastěji učilo, protože tam od blízkého kostela vyšehradského všichni klerikové docházívali, a to pod nejlepšími mistry; z ostatních věd v kterých kolejích čerpal, nejisto jest.

Již dříve, hned jak se jal písmy obírati, Jan cítil, že ke kněžství a duší přísluze jest volán; a když již blízko cíle byl, tím ohnivěji k němu byl hnán. Jakkoliv pak se

studiemi věd zbožnost a ctnost vezdy spojoval, přece soudě, že čím kdo s větší přípravou k svěcení kněžskému přistoupí, tím lépe potom spása duší se mu daří, měsíc před svěcením svým ode všech zaměstnání světských se uprázdnil a celou tu dobu prožil tím, že trýznil své tělo, očišťoval svědomí a nebeské pomoci k tak velikému a božskému úřadu a dobré rozvahy a rady pro budoucnost si vyprošoval. Z této pouště vyšed a posvátným svěcením byv pomazán, nikoliv blýskadla ani přílišné mluvení, dle rčení Komikova, nýbrž Duchem Božím prodchnutá slova a nebeské myšlenky jako kopí obratně mířená, ba spíše celé vozy kosami obité do shromáždění dole se kupícího s výše pouštěl a duše podmaňoval, a z chvály posluchačů, pohnutí, slzí, více však ještě z nápravy života veliké vážnosti si zjednav, za krátko jména vynikajícího kazatele u Pražanů nabyl. Proto za všeobecného souhlasu svěřen Janovi úřad kazatele v basilice Blahoslavené Panny před

radnicí (obecně řečené před Tejnem) na Starém Městě pražském, na nejpřednějším místě města. Mohlo se zdáti nesnadným, posluchače již z dřívějška přivyklé nejznamenitějším kazatelům řečí zaujmouti. Nastupovalť po Konrádu ze Štěkny, jehož Pražané za nejvýmluvnějšího kazatele svého věku považovali; nastupoval po Janu Milíčovi, nedávno zesnulém, na jehož kázání všecky paní pražské rázem odvrhly přepych šatstva, nevěstky kající u velikém počtu se zavíraly do klášterů, občané sami nevěstčí krčmy vymetli. Náš Jan však přece všecko ono čekání lidu splnil a želání po oněch dřívějších kazatelích utlumil, s nejopatrnější mírností zdržuje se vždycky hašteřivého způsobu mluvy a závistivých útoků na Řády Žebravé, což velikým oněm kazatelům, jež jsem právě jmenoval, jak se tehdy stávalo, kruté u mnohých záští, v Římě obžaloby a téměř záhubu, jak ze spisů známo, přivodilo.

Již však blaženého Jana práce, učenost, ctnost a tolika zásluhami

u všech vzbuzená vážnost vyššího stupně hodnosti zasluhovaly. Proto na doporučení arcibiskupa Jana jednomyslným usnesením ve sbor kanovníků svatého metropolitního chrámu pražského jest přibrán a zároveň mu v témže sv. Víta chrámě přidělen úkol kázati před císařem. Nejprve dlouho se cti té bránil blažený Jan, a dlouho bylo se skromností jeho zápasiti; leč právě když se vymlouval, že místa toho jest nehoden, hlasy všech byl umlčen, volajících, že tím lepší a hodnější jest, kdo nehledá cti jako ostatní, ale koho pocty samy vyhledávají. Po více tedy let ve chrámě svatovítském úřad českého kazatele blažený Jan již jako kanovník zastával; a netoliko král a všechen dvůr ho poslouchával, ale i titéž, kteří před tím v Tejně na jeho kázání chodili, ho následovali. Hlavním obsahem řečí jeho bylo pokání ze zločinů, dále boj proti nevázanosti šlechty a dvora, proti obžerství, jež se tehdy rozmohlo, proti přepychu a ostatním onoho nadmíru zvrhlého věku nemrav-

nostem, a představování trestů s nebe hrozících. Tehdy císař Václav nebyl ještě sešel k nejkrajnějším mezím zloby, proto učeností, moudrostí a vnitrnou do srdce se vrývající silou Janovou jat a výmluvností překonáván, mnoho činil na jeho slova.

Uvádějí staré paměti, že když právě v té době uprázdnil se biskupský stolec litomyšlský, král určoval naň přede všemi Jana; leč on mnoha důvody, zdánlivě hodnými uznání, císaře od úmyslu toho odvrátil. Důstojnost probošta vyjmutého chrámu vyšehradského toho času byla v království rovna prvním hodnostem; probošt onoho chrámu, jenž byl samostatný a jedinému velekněži Římskému přímo poddán, býval nejvyšším kancléřem království, prvním po arcibiskupovi, primasu království; k tomu ohromná síla jmění, neboť roční příjmy osmdesáti tisíc uherských zlatých dostupovaly, summy to zajisté vysoké, která, poněvadž tehdy nebyly ještě plavbou otevřeny Indie, dnes dvakrát

tolik by znamenala. Tato hodnost proboštská rovněž byla králem a císařem Václavem blaženému Janovi nabízena, než on i tuto odmítl, považuje za příliš těžké odtrženu býti od zisku duší a od posvátných kázání, jimiž všecky rozplameňoval. Ale úřad almužníka (což jest hodnost bezplatná, obyčejná při dvorech královských) od krále i královny s velikou uctivostí a vlídnými domluvami nabízený, aby se nezdálo, že všecko odvrhuje a aby poctami pohrdání nepřecházelo v pýchu, přijal a v něm tak se osvědčil, že jeho pohotovost, bystrost a bezúhonnost dvořané, milosrdnost chudí, důmyslnost a v podělování spravedlnost všichni vychvalovali.

Vážnost svatého muže den ode dne vzrůstala; proto císařovna jménem Johanna, dcera Alberta, vévody bavorského a markraběte hollandského, paní skvělostí ducha, neporušeností mravů, zbožností a ostatními ctnostmi královen vynikající, jež posvátnými promluvami blaženého Jana podivu-

hodně byla jímána a přemocně ke všem ctnostem puzena se cítila, za rozsudího svého svědomí, za učitele života, za otce si jej zvolila. Příklad ten působil na mnoho jiných. Panny řeholní v posvátném parthenonu u sv. Jiří na hradě pražském též vedením a učením blaženého Jana k nejvyššímu vrcholu řeholní dokonalosti nikoli krokem, ale letem spěly. Staré jakési paměti dodávají, že v té době blažený Jan zvolen byl děkanem metropolitního chrámu. Poněvadž však nápis na hrobě nemá toho titulu a lepší kodeksy toho neuvádějí, jest to patrně omyl. Jistější však jest to, že v blaženém Janovi měl svatý chrám pražský jakési orakulum nauky, a abych tak řekl, Magistra sententiarum. Neboť takové bylo u všech o jeho ctnosti a moudrosti mínění, že cokoliv blažený Jan, o radu byv tázán, stanovil, to strany jakožto spravedlnosti plnost uznávaly a bez námitek se tím řídily. Totéž starými některými kodeksy jest ověřeno, když při nejtěžších přích, kterých

nálezy soudců dlouho nebylo lze skoncovati, Jan Nepomucký starší — neboť jiný Jan Pomuk, doktor dekretů, kanovník vyšehradský a generální vikář arcidiecése teprve po smrti blaženého Jana, po roce 1396 vstoupil v život — náš, pravím, blažený Jan za rozhodčího, a jako tam řečeno, za schvalovatele byl volán; a že blažený muž jsa bezpečen v nauce a z lásky k pokoji se toho ujímal a svobodně se vyslovoval, již z výroků, jež se uvádějí, poznáváme.

HLAVA II.

BLAŽENÉHO JANA MUČENÍ, UTOPENÍ A SLAVNÝ POHŘEB

CÍSAŘ Václav zatím — jako každá nectnost kluzká jest a ku klesání a pádu prudce náchylná — den ode dne horším a horším se ukazoval. Královny Johanny, když přítomna byla, nenáviděl a snésti jí nemohl, ale sotva se vzdálila, vášnivě po ní slídil. Povahu krále Václava, jež sama sebou byla špatná a převrácenou výchovou zvrhlá, dle mínění mnohých ještě kouzelným jakýmsi nápojem rozvzteklili a ze zloby přímo k zvířeckosti ho přivedli zločinů jeho tovaryšové.

Není zde místa, bychom onen bezuzdný, ukrutný a skvrnami ohyzdně znamenaný život králův

vyličovali; nechť tázáni jsou letopisové těch dob. Plynul rok od narození Kristova 1383. Královna, Václavovými denními zločiny uražená, nehledajíc již žádné útěchy ve věcech lidských a pro podezíravé oči manželovy ani nemohouc a ukrutnosti jeho se hrozíc — zejména že i stůl a hostiny královské vraždami šlechticův a proléváním krve potřísňovati za požitek a pochoutku měl — odhodlala se k tomu, co nejjistějším se jí zdálo, totiž veškeru lásku světskou odvrhnouti a jedinému Bohu sebe celou (pokud život manželský by dovoloval) darovati. Nic ducha láskou Boží již zaujatého tak k Bohu nepřipoutává, jako těžké, dlouho trvající a takové, že neustále nad hlavou viseti je vidíš, neštěstí. Proto králová k posvátnému stolci pokání častěji přistupovala, sebe menší poklesky se slzami odhalovala, tělo své umrtvovala, péče o chudé se ujímala a pokud měla volno, jim přisluhovala, o Bohu stále rozjímala a k němu se modlila, a aby lepší mysl

v manželu vzbudil, ve dne v noci prosila.

Co Václavovi, kdyby byl měl rozum, bývalo by se líbilo, to bere sobě za důvod k nenávisti; prostopášného a z prostopášnosti sesurovělého krále popadla žádost, mohl-li by nějak zvěděti, co králová knězi k očištění přednáší a které zvláště má viny, co kdy o svém manželu smýšlí, někoho jiného-li nemiluje, a jiné podobné věci, jaké sobě pošetilé tyranství, láskou rozněcované a podezíráním drážděné smýšleti umí a smýšlívá. Na králové však to otázkami vykroutiti marně se pokouší. Povolává tedy blaženého Jana, o němž věděl, že jediný jest důvěrníkem všech záměrů králové. Po dlouhých oklikách v řeči, jako by o něco jiného šlo, prohodiv zmínku o králové, ponenáhlu přechází na posvátnou zpověď; takové prý jest postavení a poddanství žen, že dlužno, aby všechny jejich věci byly manželům známy, zejména v rodinách králův a císařů; po té statky, cti a blaho, jakého jen se mohl Jan

kdy nadíti, slovem královským slibuje, povolil-li by a aspoň něco z toho, co králová Johanna v posvátném tribunálu pokání mu kdy vyjevila, jemu jedinému svěřil; což prý mu bude za všecku útěchu v tolika královských a císařských starostech. Zhrozil se zločinných žádostí muž blažený a přísnou a svobodnou řečí králi ukazuje, jakého strašného hříchu žádá; by tedy odvrhl svou zvědavost, a co nemožno jest, po tom dále se nepídil. Leč svaté pokárání pobouřilo knížete, plného, abych tak řekl, síry; přece však se opanoval uvažuje, že často kdo při prvním útoku a pokusu nepřátelském statečným se ukázal, při druhém a třetím měkne a dává se přemoci; a že neosvědčil-li se první nástroj, jehož bylo použito, silnějšího užije, jímž chtěj nechtěj vítězství snadno vyrve.

Netrvalo dlouho a přistoupilo něco, co chorobného ducha jeho ještě více rozjitřilo. Náhodou kuchař královský poslal na stůl králův kapouna špatně upečeného.

Ta nenadálá věc k takové zběsilosti Václava popudila, že lidské přirozenosti a ušlechtilosti zapomenuv, kuchaře v té chvíli kázal na oheň přivázati a plameny podložiti. Zaraženi barbarskou krutostí všichni dvořané trnuli, bledli, druh na druha pohlíželi; viděli, že jen maličko se rozmýšleti, táž muka jich čekají. Ale nebylo nikoho, kdo by proti ukrutnosti královĕ se postavil. Jediný blažený Jan, který právě dlel při dvoře a mlčeti i mluviti v čas uměl, vyžádav si u císaře slyšení, slovy nejprve laskavými o věci té hovořiti, a když u rozzuřeného a bezmocného knížete ničeho nezmáhala, přísnějšími výroky jal se na surovost činu poukazovati. Pramálo však pořídil; popudlivý a přeukrutný kníže volá na své zbrojnoše a beze vší úcty k svěcení kněžskému, ano i bez ohledu na sebe a majestát královský káže Jana chopiti a do nejhlubšího žaláře ho vrhnouti. Tam několik dní nečistotou a příšerností místa toho, nejsmutnější tmou, jakož i hladem a žízní téměř vysílen prodlel, Bohu

jen se odevzdávaje a raduje se z toho, že pro jeho čest a lásku uznán byl hodným žaláře i pohanu trpěti. Nebylo tajno blaženého Jana, kam zlost králova směřuje, neboť i strážce vězení ho napomínal, že jediná jest cesta k záchraně, kdyby totiž císaři vyhověl a po vůli mu učinil. Než blažený Mučedník naopak utvrdil svého ducha a hotov byl spíše tisíckrát dáti se roztrhati a zemříti, nežli by slovíčka z posvátné zpovědi vynesl.

Uplynulo několik dní, a hle, vážený muž z dvořanů od krále byv poslán objevuje se a zvěstuje, že král lituje nešlechetnosti, které se proti Janovi byl dopustil; ať tedy císaři žádajícímu promine bezpráví, zapomene toho, co se stalo, a svobodně odejde; aby však přijetí na milost pevnější bylo, ať si neobtěžuje zítra k stolu královu se dostaviti. Jan přichází, a s nejvyššími projevy úcty k stolu královu jest vítán. Když uklizeny stoly a přítomní se vzdálili, císař znova odhaluje, proč ho dal k sobě povolati: že nemá pokoje, ať mu tedy

posléze vyjeví pořadem vše, co mu králová v posvátném vyznání do ucha pověděla; připojuje lichocení, slibuje mlčení; hned důstojenství a odměny nabízí, hned všemi mukami vyhrožuje; nechce hněvu dáti dříve zakusiti než milosti. Blažený Jan s duchem povýšeným pocty právě tak jako hrozby přezírá, úřad zpovědníka vysvětluje, svatosvatý zákon mlčení velebí, tresty časné i věčné, připravené těm, kdož by tajemství nezachovali, vyličuje; na konec krále napomíná, by se zdržel a nepásl po tom, co samotnému Bohu k známosti jest zůstaveno; bez svatokrádeže že o něco takového se pokusiti nelze; ve všem ostatním že ctí rozkazy královy, jen o to jediné ho prosí, ať nežádá, čeho by neučinil, kdyby tisíc smrtí mu bylo podstoupiti. Král zlostí srše, bez meškání přivolává kata (kterého stále míval při ruce a kterého z rozmaru kmotrem nazýval) s jeho tovaryši, jimiž Jan do žaláře byv odvlečen, na rozkaz králův přeukrutně na skřipec jest natažen a

pochodněmi k tělu přikládanými pálen. Že císař byl mučení přítomen — ač jsem toho v žádných záznamech nečetl — o tom ostatní jeho život domnění pravděpodobné vzbuzuje; neboť že takovými divadly se bavíval a oči na nich pásl, o tom se nám dochovaly zprávy; a doufal též bez pochyby, že při mukách posléze uslyší, čeho nikdy před tím Jan nechtěl na veřejnost vynésti. Leč muž blažený a Kristův mučedník vzdáliv mysl, pokud bylo lze, od přítomných bolestí, posvátná jména JEŽÍŠ A MARIA znova a znova volal a jiného slova ze sebe nevydávaje, všecka svá utrpení, život i smrt Pánu poroučel. Sveřepí katané žádné píle k dovršení ukrutnosti nešetřili, zvláště podněcováni jsouce přítomností císařovou; ale všecky ty trýzně byly v mezích trpělivosti blaženého Jana. Na konec když nic nepořídili a i císař odešel, zemdleni a zmoženi ustávají a Jana se skřipce složivše, nechávají ho ležeti. Staré kodeksy vypravují, že Jan nebeskou potěchou byl ob-

čerstven; ale jaká to byla potěcha, zda vnitrná nějaká od Boha k duchu proniknuvší, nebo též vnější, z rozmluvy se svatými Anděly nebo z jiného nebeského vidění, jak se jiným svatým mužům nezřídka stávalo, o čemž v jejich dějích se dočítáme, toho nepodávají.

Potom císař z obavy, aby z toho něco nevzniklo, nebo na podnět císařovnin, jež se asi doslechla, že blažený muž, kterého na místě otcově měla, ve vazbě jest držán, Jana propustí. Jan jako by byl žádného bezpráví neutrpěl, všecky ty bolesti a muka mlčky v sobě pohřbil, nikomu ze známých ničeho nezjeviv; a když se mu rány z mučení zhojily, vyšel na veřejnost a hned zase své dřívější úřady s větším ještě než kdy před tím zápalem jal se dále konati, připravuje se tak na smrt, o níž nemohl pochybovati, že ho stihne co nevidět, buď s nebe byv upozorněn nebo jen z neústupné povahy krále Václava a zběsilosti, lidské krve přežádostivé, ji vycítiv. Když pak na své působiště se vrátil, na kázání

v chrámě svatovítském uváděje ona slova Kristova: *Maličko a uzříte mne...* a *Již nemnoho budu mluviti s vámi,* a vícekrát je opakuje, s tváří radostnou a odevzdanou, smrt, kterouž mu bude za Kristovy a Církve zákony podstoupiti, zřetelně sobě předpověděl, a nebeským věštbám proraziv již cestu, pln ducha prorockého, slzy hojné prolévaje, budoucí stav Čech a za krátko příští pohromy jal se vyličovati: že kacířstvo bude z pekel vzbuzeno, jemuž svaté a světské rovno bude, nijakého rozdílu že znáti nebudou; že všecky chrámy a kláštery po Čechách budou vypáleny, některé i rukama strhovány; kněží a řeholníci že všemi mukami trýzněni hynouti budou; a posléze že zhouba všemu náboženství hrozí. Téměř neuvěřitelno se to zdálo, když se pomyslilo na šťastný v té době stav Čech a církev statky a mocí nejvyšší kvetoucí. Poslední řečí se všemi se rozloučil a zejména prelátův a kanovníkův chrámu pražského přepokornými slovy za odpuštění žádaje a na

sebe, na svůj život a neřesti mnohým žaluje, skončil za velikého nářku a podivu všech posluchačů pro věc tak novou a tolik proroctví.

Po několika dnech blažený Jan vydal se na pouť do Boleslavi k nejstaršímu v celých Čechách obrazu Matky Boží, svatými slovanského národu Apoštoly Cyrillem a Metodějem křesťanům přinešenému a svěřenému, jenž na místě tom přenábožně se uctívá. S jakým ryzím citem zbožnosti a lásky k nebes Královně, jíž od nejútlejšího mládí se byl zasvětil a v niž všecky své naděje skládával, se modlil, aby při blízké jeho smrti u něho stála, aby Syna mu usmířila, toho každý z Janovy dávné k Matce Boží lásce, z velikosti kvačícího nebezpečenství, z hrůzy blízké smrti sám se dohadne. Když z Boleslavi v hodinách večerních do Prahy se vracel, zpozoruje ho císař Václav, tehdy asi, jak už byl zahaleč, z okna vyhlížející. Tu rázem přepadají vzteklého knížete všechny ony neblahé domněnky o králové Johanně, jeho manžel-

ce, mrzí ho, že tolikrát od blaženého Jana utržil odmítnutí, a není již s to, by sebe ovládl. Ne tedy člověkem, nýbrž zlým démonem dýše, posílá rychle, by Jana přivedli. A jak byl v prudkém vzkypění hněvu, nemnoha užil slov: „Slyš, kněže“, pravil, „smrt tebe čeká; nepovíš-li mi již v té chvíli zde jak náleží zpovědi mé manželky a s čímkoliv kdy tobě se svěřila vyznávajíc se, veta jest po tobě. Při sám Bůh, vodu budeš píti“, pravil císař, utopení v řece tím naznačuje. Blažený Jan za nedůstojné považuje tolikrát v té věci býti pokoušenu, nikoli slovy, ale celou hlavou a přísnou tváří svatokrádež odepřel. Sotva císař dal znamení, již přesvatého muže pochopové silní obstupují, za pokřiku králova, a na ramenou do jiného pokoje ho odnášejí. Staré kodeksy poznamenávají, že mlčení bylo k popravě žádáno a zabráněn přístup lidu, aby někdo jako soudce nezakročil. V noci tedy na most, jenž přes řeku pražskou Vltavu se klene, dvojí město, Větší a Menší, spo-

juje, jest přivlečen; potom ruce a nohy mu svázány — což výslovně vyjádřeno čteme — a do řeky s mostu jest svržen, v noci vigilie Nanebevstoupení Páně r. 1383.

Smrt, již císař chtěl míti co nejtajnější, ihned nebeské zázraky prozradily. Ohně a plameny, které kdysi narození blaženého Jana vyznačily, i mrtvého obklopily. Celá řeka Vltava rázem se rozzářila. Viděti bylo nesčetná světla podivuhodné skvělosti po celé řece neškodně plynouti; byla pak řeka tou dobou právě vystouplá a šíře a výše vlny se zdvihaly a rozlévaly, leč tělo blaženého Mučedníka po klidném proudu pozvolna se snášelo, ještě četnějšími a výše čnícími pochodněmi obklopeno, za nimiž jiné a jiné následovaly, jako by slavný pohřeb provázely. Město pražské, vyhrnuvší se na to divadlo, přemýšlelo, co se to stalo nebo co se děje. Též i královou Johannu, z hradu královského se rozhlížející a o tom, co se stalo, dosud ničeho netušící, tak nevídané divadlo vylákalo. Rychle dává se

vézti k svému manželu císaři, ukazuje na zázračná světla a s nevinnou prostotou se ptá, co zjev ten znamená. Zločinné svědomí prudce králem otřáslo, a uzřev nebeský div, jako bleskem udeřen vyrazil a zmizel s očí všech, a buď z bázně nebo z bolesti, pravé nebo líčené, tři dni prý se skrýval veřejnosti, nikoho, vyjma z nezbytné potřeby, k sobě nepřipouštěje. Po celou tu noc kol těla blaženého Mučedníka svítily plameny, ale teprve den ukázal, co se bylo stalo: na písku leželo bezduché tělo ve svém hábitu, s tváří klidnou a zářící a pěkně srovnané. Zvěst ta rázem se rozlétla po celém městě, a původce vraždy nemohl dlouho zůstati neznám, poněvadž již více příkladů ukrutnosti byl císař podal; mimo to spoluvinníci, kati, dvořané, zbrojnoši nedovedli mlčeti. Posléze zpráva o strašné té věci donesla se ke kanovníkům metropolitního chrámu pražského. Tito ihned vystrojivše průvod, svaté tělo Bratra svého s nejvyšší úctou z řeky vyzdvihli a v nejbližším kostele Sva-

tého Kříže řeholníků řečených kajícných prozatím uložili, dokud by slavnější hrob v chrámě metropolitním nebyl připraven. Tento čin zbožné lásky, s neobyčejnou statečností spojené — kdo by se věru nestrachoval hněvu knížete krutého a tak popudlivého nebo mohl ho netušiti? — nezůstal bez odměny. Když totiž v chrámě svatovítském schránu vykopávali, bohatý poklad, mnoho hřiven zlata a stříbra a jiných drahocenností tam ukrytých nalezli, jako by světec za hrob a poctu pohřební tuto mzdu chrámu a kanovníkům byl přiřkl.

Dole však do kostela Svatého Kříže nesmírná síla lidu se nahrnula, aby viděli posvátné tělo, a tak lidem zahájen kult blaženého Mučedníka; velebili jeho vytrvalost a statečnost, o přítrž líbali jeho nohy a ruce, do jeho přímluv se doporoučeli, posvátného těla uctivě se dotýkali, a nebralo to konce, proto zvláště, že den Nanebevstoupení Páně, od práce volný, více času a volnosti popřával.

Císař se neskryl do domácího přítmí tolik, aby nevěděl, co se kolem těla děje. Jsa podezíravý a násilných záměrů jako každý tyranského ducha člověk, posílá k oněm řeholníkům Svatého Kříže svoje zbrojnoše s rozkazy, aby se zdržovali nezvyklostí, aby nebudili rozruchu, odvrátili davy a tělo Jana Nepomuckého daleko s očí někam do kouta zastrčili. Učiněno bedlivě, co král poručil, ale k větší slávě blaženého Jana; tělo uzavřené totiž takovou nebeskou vůni ze sebe rozlévalo, že nemohlo zůstati utajeno, a znova velikým návalem lidu místo to obléháno. Již připraveno bylo vše k pohřbu; kanovníci, všecko kněžstvo, za nimi nesčetné množství lidstva za vyzvánění zvonův celého města utvoří slavnostní průvod a přenášejí tělo blaženého muže z kostela Svatého Kříže — po tak dlouhé době! — na hrad Sv. Václava do chrámu metropolitního. Bylo dlužno vyhověti žádosti lidu, i otevřena znovu schrána pohřební a posvátné tělo vystaveno k uctívání. Jak

staré rukopisy svědčí, přemnoho nemocných dotekem jeho bylo uzdraveno. Posléze, aby jednou konec byl učiněn, se slzami jest pochován. Zejména chudí, jichž byl otcem, ho plakali. Veliký kámen naň položen a nápis později připevněn, jejž podnes tam čteme: *Ctihodný Pán Mistr Jan Nepomucký, tohoto chrámu kanovník, královće zpovědník, že svatosvaté pečeti zpovědní strážcem až do smrti byl, od Václava IV., krále českého, Karla IV. syna, mukami zkoušen, zázraky proslaven, zde leží pohřben. L. P. 1383.* Tolik dí nápis.

Králová dostavši smutnou zprávu o smrti blaženého Jana, jehož měla otcem, domyslila se, že pro ni byla mu od krutého manžela jejího způsobena, a nemajíc z tolika tak strašných běd kudy uniknouti, upadla v těžkou chorobu duševní a pozvolna chřadla a do čtyř let usoužívši se bez potomka zemřela, r. 1387, dne 1. ledna, jak oproti Hájkovi dokazuje Lupáč.

HLAVA III.

O ÚCTĚ A KULTU, KTERÝ JANOVI JAKOŽTO BLAŽENÉMU A MUČEDNÍKU OD PAMĚTI BYL PROKAZOVÁN

SNAD nebude od místa, dříve než k vypočítávání zázraků blaženého Jana přistoupíme, něco málo o jeho veřejném kultu u nás předeslati. Předně věděti jest, že třebas památka blaženého Jana ani Obětí mešní ani církevními hodinkami v chrámech se neslaví — což se neděje bez schválení svaté Stolice — přece všeho ostatního, čím Nebešťanů jména se posvěcují, pro posvátný hrob jeho se používá. Kdykoliv tedy knížata, šlechta, kněží, preláti, kanovníci, řeholníci, paní, slovem nejnižší i nejvyšší se sejdou, aby pozdravili svaté patrony české, Víta, Václava, Zig-

munda, Vojtěcha, a jejich hroby v metropolitním chrámě uctili, nikdy bys neviděl, že by minuli hrob blaženého Jana. Tam padajíce na kolena, modlí se, prosby k němu vylévají, jeho o pomoc vzývají. Na náhrobku upevněna jest tabulka, na níž napsána jest v řeči latinské, české a německé velikými literami modlitba k blaženému Janu Nepomuckému, kterou lid říká. S obou stran visí svícny s voskovicemi a rozmanité ozdoby. Náhrobek dvojím mřížovím jest ohrazen; na malovaných deskách kovových, na nichž se čte jméno Janovo, připojena slova *Mučedník* a *Blažený;* lampa od nepaměti nad hrobem ční a hoří; jiné voskovice denně oddanost zbožných navštěvovatelů rozžehuje; některé z nich velikosti lidského těla se vyrovnají; a sotva jedny dohoří, jiné nové štědře jsou přistavovány, zejména od těch, kteří se radují z nějakého dobrodiní, jehož se jim u hrobu blaženého Jana dostalo. Nejjasnější arcivévoda rakouský Leopold nádherný svícen — na nějž ještě

přijde řeč — tomuto Světci sem postavil a kovovou sošku blaženého Jana s ostatními patrony českými dovedně dal přidělati. Králové a knížata naši blaženého Jana vždycky ctili: císař Ferdinand I. kdykoliv přišel do pražského velechrámu, před tímto hrobem poklekával; a totéž činíval zbožný kníže Ferdinand II., jakož i Ferdinand III., jak se mnozí pamatují. O tomto posledním se vypráví, že častěji se radíval s kardinálem arcibiskupem pražským Arnoštem II. o veřejném kultu blaženého Jana a jednal o tom, by žádáno bylo u Apoštolské Stolice o jeho tak řečenou kanonisaci; leč nábožné úmysly předobrého císaře nejprve válkami, potom smrtí byly přetrženy.

Ale i v rukou již chovány obrázky blaženého Jana do mědi ryté; na nich Janu přidáván titul Blaženého, a témě hlavy spatřuje se nebeským světlem a paprsky z něho se šířícími ozářeno. A pocty tyto nebyly nalezeny nedávno, nýbrž hned od jeho smrti a od nejzazší paměti lidí dnes žijících mu pro-

kazovány, a to ode všech. Ve svatyni metropolitního chrámu pražského jest jistý oltář; nad ním na zdi viděti, jak to bývá, rukou starodávnou namalovány obrazy svatých Patronů českých, Víta, Václava, Vojtěcha a ostatních; malba — jak vyznačený tam letopočet i způsob malby, našim věkům neznámý, ukazuje — sto osmdesát let stářím převyšuje. Mezi těmito obrazy světcův jest tedy i Jan Nepomucký, s palmou v rukou a s hlavou kolem dokola ozářenou. A nemohl bys pochybovati, koho mínil umělec a koho kanovníci dali zobraziti: písmenami jako trámy čte se titul: S. JOANNES NEPOMUCENUS. Několik kroků od hrobky blaženého Jana v metropolitním chrámě pražském jest kaple pro vzácné umělecké obrazy a hrobku rodu Berků, staré šlechty české, pozoruhodná; v kapli té pod červenavým mramorem vysoko vyčnívajícím leží pochován Jan z Vlašimi, druhý po Arnoštu I. arcibiskup pražský. Na oltáři té kaple velmi úhledném v jisté dny sloužívají

kněží Mše svaté; v titulu oltářním, psaném vlastní rukou Kašpara Arsenia, posvátné theologie doktora a metropolitního chrámu děkana, toto čteme: *Roku 1621 dne 16. července byl nejosvícenějším a nejdůstojnějším pánem, pánem Janem, toho jména třetím, arcibiskupem pražským, posvěcen oltář v kapli naproti hrobu blaženého Jana Nepomuckého, zpovědníka, ke cti Navštívení Blahoslavené Panny Marie a svatých panen a mučednic Lucie a Otilie, jakož i svatého Klementa, papeže a mučedníka, a blaženého Jana Nepomuckého, v němž uzavřeny jsou tyto Ostatky:* atd. Tento nápis Arseniův dal mi nedávno do ruky, opsav jej, nejdůstojnější pán Tomáš Jan z Čechorodu, téhož metropolitního chrámu děkan, arcidiecése pražské officiál, atd., muž svým úřadem, svými spisy a jinými zásluhami proslulý, a kázal titul ten do této historie vložiti.

Leč i všech spisovatelů našich autorita shoduje se v dotvrzování mučednictví a svatosti blaženého

Jana. Nahlédněme v Dubravia, biskupa olomouckého, v Hájka, probošta kolleg. chrámu boleslavského, a v mnohé jiné. Šimon Fagellus, kolleg. chrámu Všech Svatých na Hradě Pražském děkan, jenž před sto a několika lety napsal hymny o Svatých Patronech Českých a tiskem uveřejnil, též hymnu s titulem k blaženému Janu Nepomuckému složil, veršem na ten věk ne zcela bez půvabu. Jiří Berthold Pontanus, metropolitního chrámu pražského probošt, nazývá Jana Nepomuckého blaženým Mučedníkem. Tentýž název udílejí mu ostatní dřívějších věkův jakož i tohoto našeho spisovatelé, jak ctihodný otec Albert Chanovský, muž apoštolský (jakýmž ho jeho Život, přemilým přítelem důstojným otcem Janem Tannerem nedávno vydaný, dosti ukazuje), tak Jiří Plachý z téhož Tovaryšstva a mnoho jiných.

Prve jsem vyprávěl, že blažený Jan narodil se v Nepomuku v Čechách. Nuže z toho domku, v němž Jan prvně světlo světa spatřil, zří-

dili zbožní měšťané hned po smrti blaženého Jana kapličku k jeho cti; a podávají staré paměti, že nikdo v tom domě nemohl se nočnímu odpočinku oddati a všem bylo vždy zmořeným beze spánku odcházeti, dokud nebyl ve svatyni proměněn. Za našeho věku osvícený hrabě František Šternberk, pán Nepomuku, na podnět důst. otce Jiřího Plachého dal kapličku tu, starobou pomalu se sesouvající, celou zbořiti a nový úhledný kostelík ke cti blaženého Jana Nepomuckého velkým nákladem vystavěti. Požehnati kostel ten ráčil Arnošt, arcibiskup pražský a kardinál, skrze zástupce, nemoha se sám pro churavost dostaviti a vysvětiti ho. Na hlavním tohoto kostela oltáři obraz blaženého Jana ozářený se spatřuje a úcta se mu vzdává. K otevření tohoto nedávno vystavěného kostela vydal jmenovaný již důst. otec Jiří Plachý roku 1641 knížku, *Posmrtná pověst blaženého Jana Nepomuckého* nazvanou, půvabnými obrázky nejlepšího malíře českého Karla

Škrety vyzdobenou, jež v kratičkých odstavcích život a smrt blaženého Jana řečí latinskou, českou a německou vypisuje. Kostel svatého Jana mnoha processími jest navštěvován; faráři z okolních osad mnoho hodin vzdálených na určitý den od práce volný v nedělích mezi velikonocemi a svátky svatodušními přivádějí tam lid, což se děje od času nepamětného. Mše sice neslouží se k sv. Janu, nýbrž k Nejsvětější Trojici, ale kázání k lidu jest o ctnostech blaženého Jana. Přemnoho ozdob na oltáři jeho viděti navěšených, a přiznávají leckteří, že jeho zásluhami všelijakých dobrodiní s nebe dosáhli. Za zjištěno se má, že trpí-li pole suchem, po jednom neb druhém processí veřejně k tomuto chrámu vedeném rychle se dosahuje deště. Koluje v tomto kraji též prastará píseň k svatému Janu, již lid venkovský rád zpívává. Blaženému Janu dávají v ochranu svoje stáda a ostatní dobytek a zakoušejí jeho pomoci. Za moru, jenž roku 1649 v Čechách se rozzuřil a

velmi krutě řádil, všichni, kdož se v Nepomuku blaženému Janu svěřili v ochranu, vytrženi byli z nebezpečí.

Též v Praze hrob blaženého Jana, jak jsem dříve pravil, ve svrchované úctě se chová; a jakkoliv někteří nezkušení a v náboženství přílišně opatrní a bojácní pod záminkou náboženství vzhledem k úctě blaženého Jana jakýchsi zmatků se opovážili, přece lid a všichni ostatní nedali se odtrhnouti od vytrvalé a oprávněné své oddanosti k němu, i zůstala stále blaženému Janovi jeho sláva, ať se ten či onen o cokoliv pokoušel.

O takovéto dávné úctě a starobylém kultu Svatých výborně se vyslovil muž veleučený a u vypisování a výkladu dějů Svatých velehorlivý a ve věcech těchto nadmíru zkušený, Godfrid Henschen: O úctě Svatých, praví, trvající déle než paměť jednoho století sahá, Urban VIII., nejvyšší velekněz, stanovil, ať nikterak není rušena, nýbrž nepřetržitě dále trvá.

Než dosvědčivše již kult blaženému Janovi od starodávna prokazovaný, k zázrakům, které se u jeho posv. hrobu udály, přistoupíme; při čemž se zároveň ukáže, jak zaslouženě tak veliká úcta se mu od lidu vzdává.

HLAVA IV.

NĚKTERÉ ZÁZRAKY, JEŽ SE UDÁLY U HROBU BLAŽENÉHO JANA, A ROZMANITÁ NEBESKÁ DOBRODINÍ

JAK RUkopisné památky podávají, na přímluvu blaženého Jana tolik a tak velikých dobrodiní bylo s nebe dosaženo, že z nich celou knihu předkové naši sestavili, jež v sakristii pražského velechrámu se chovala. Cituje knihu tu Volfgang Chanovský z Dlouhé Vsi, metropolitní kanovník, muž osvícený, jenž při své smrti r. 1583 z lásky k tomuto Světci si vyžádal, aby poblíž jeho hrobky byl pochován. Píše, že v oné knize zázraků blažený Jan Nepomucký Divotvorcem českým jest nazýván; že slepý u jeho hrobu nabyl zraku, jiní bezodkladného přispění zakusili, někteří mezi životem a smrtí sto-

jíce, někteří i na popravu nálezem soudcův odsouzeni, pomocí Blahoslavence, jehož vzývali, unikli smrti. Dodává, že více nevypisuje, poněvadž prý kniha ta jest na snadě; já však se všemi služebníky chrámovými hledav, dosud jsem jí nenalezl, i jest litovati, že za nedávné vlády kacířstva zmizela.

Přepodivno jest a neméně jisto a rozhlášeno, že kdokoliv na hrob blaženého Jana šlápne, zvláště s pohrdou-li tak učiní, téhož dne stihne ho ztráta cti, a nijak se neuvaruje, jak ze souhlasného svědectví všech katolíků pražských našeho i předešlého věku a z přečetných příkladův jest známo. Roku 1588, když kníže Radziwil jménem polského krále i říše byl s poselstvím u císaře Rudolfa II., přijel do Prahy velkomožný pán Krištof Sluška, hofmistr lužický (zda katolík či bludník, toho Bohumil Kristek, koleje T. J. u Sv. Klementa toho času rektor, jehož rukopis téhož roku sepsaný mám v rukou, nepřipomíná), a muž ten vynikajícího důstojenství přišel

jednou do metropolitního chrámu a ostatní památky chrámové s podivem si prohlédnuv, přiveden byl též k hrobu blaženého Jana. Kanovník, jenž hofmistra prováděl, vypravoval mu, že hrob ten jest zázračný, neboť stoupne-li kdo naň, toho dne trestu neujde. Zasmál se hofmistr a hned nohu na hrob přitiskl, za slávu považuje — jak už bývají takové povahy — šlápnouti na to, čeho ostatní se báli. A hle, hned v zápětí cítí, jako by byl udeřen do čela a mysl se mu zakalila. Pociťuje toto rozrušení, vychází z kostela. Štolbové — bylť velmi četnou družinou muž tento, doma nadmíru mocný, obklopen — přivedli pánu koně i vůz. Napřed po koni volá; postaví ho před něj. Než hle, jako by motolice ho popadla, s pravého boku vystupuje na kůň; posléze přece vystoupí a dostane se do sedla. Leč kůň ani pobízením ani poháněním nepohnul se s místa. Nezbývá mu tedy než slézti, a vsedá na vůz; ale zase živou mocí, ať vozkové činí co činí, ani o krok

nemohou popojeti. Na konec studem zahanben hofmistr, pozorován a viděn císařským dvorem s hradu, celou tu trapnou cestu pěšky konal, a velice se divě a přemítaje, co se to s ním stalo, do hospody ve městě se vrátil.

V Životě ctihodného a apoštolského muže Alberta Chanovského z Tovaryšstva Ježíšova jiný příklad čteme, jejž dobře bude dle slov samého spisovatele vyslechnouti. Když Albert v Praze chodil do grammatiky a bylo mu čtrnáct let, otec jeho Jan Chanovský přijel do Prahy a navštívil s ním těla Svatých, a zejména Patronů českých, aby je uctil. Stalo se, že i k hrobce blaženého Jana Nepomuckého přišli, kdež otec poučil Alberta, jaká úcta náleží místu tomu, jakou péči má Bůh o slávu tohoto Mučedníka, jak jistý jest trest těch, kdož drze se opováží na zemi tu šlápnouti, že jednu pannu, která drzou nohou se opovážila na posvátný ten hrob nestoudně stoupnouti, když v největším ruchu chodců po pražském mostě domů

se vracela, prudký vítr náhle se vzedmuvší jakýmsi vírem obtočil a šaty či sukně až od spodu vysoko vzhůru jí zdvihl, k jejímu neuvěřitelnému studu. Na to jal jsem se přemýšleti — tak P. Albert sám o sobě píše — že snadno se to mohlo přihoditi ženě, ale muže nebo hocha kterak by něco takového mohlo potkati? Abych toho tedy zkusil, ježto tehdy mříží kolem hrobu Světcova bylo řídké a nízké, schválně jsem tam nohu prostrčil, abych na hrob šlápl. Když jsme se však vraceli po lávce na Staré Město, já kráčeje za otcem, hle, padl jsem až po kolena do jakési skryté jámy, jaké bývají v Praze z nahrnutého sněhu a ledu, a málem bych tam byl střevíce nechal; a poněvadž všichni se mi smáli, veliký stud mne oblil. A když jsem přišel na pražský most nedaleko sochy Ukřižovaného, sklouzl jsem a v blátě kolem dokola se svým pláštěm jsem se oválel; a jako bych byl v nitru zaslechl hlas: Na tomto místě onen Světec s mostu do vody byl svržen a utopen. A svrchovaný

stud mne pojal, neboť lidé se mi divili a smáli se, co a proč a jak se mi to přihodilo. — Tolik ctihodný otec Albert Chanovský vlastní rukou.

Jiný a mnohem těžší trest stihl kalviniána Vácslava Vilíma z Roupova, stavu panského pána, nikoliv posledního rozdmychovatele vzpoury, která v Čechách od lidí téměř cizincův, hraběte Thurna, Hohenloha, Felsa a jiných nových v Čechách usazenců ohavně byla podnícena a ještě ohavnější se skončila. Ten tedy jednou v metropolitním chrámě svatovítském jako ve světském domě se svými společníky se procházeje, bylo to r. 1619, náhodou přišel ke hrobu blaženého Jana, i vzpomněl si na staré podání o tomto hrobě. Velice tedy se podivuje a vysmívaje bláznovství katolíků, kteří, jak soudil, takovými prázdnotami jsou ovládáni, šlápne na hrob blaženého Jana, a jakoby nic, obešed památky ostatní katolické modloslužby, jak oni říkají, brzo po té vychází z chrámu. Na samém prahu

kostela sluha zadýchán překvapuje pána smutnou novinou, že synáček jeho, jehož měl jediného, v té chvíli nenadále skonal. Zajisté to Bůh v témže okamžení nevážnost k služebníku svému blaženému Janovi smrtí jediného syna pomstil.

Učte se spravedlnosti, napomenuti byvše, a nepohrdati nebešťany (Verg.).

A kdyby na tom byl přestal hněv Boží. Všeobecně jest známo, že po mnoha letech kacíř z Roupova v Litoměřicích zachvácen vzteklostí bídně zahynul, když s taseným mečem po lidech se sháněl. O zločinné té opovážlivosti, ať nedím více, Vácslava Vilíma z Roupova, a o trestu, který ji stihl, jest v rukou mých svědectví zákonitě pořízené, prstenem převznešené rodiny zpečetěné, podpisem stvrzené, jež veleosvícený hrabě Zdeněk Vratislav z Mitrovic, pán na Vilímově a Žerotíně, kraje slanského hejtman, r. 1648 pořídil, kterýžto na své svědomí svědčí, že důvěrně Roupovu znal a že to vše mu jest povědomo.

Nyní přicházím k vypravování příkladu, nad nějž neudálo se u hrobu blaženého Jana smutnějšího. A nevím věru, čím to, že v takové vždycky nenávisti mají kacíři památku a hrob blaženého Jana. Za oné vlády kacířů v Čechách, o níž jsem právě pověděl, po roce 1618, když kalviniáni mocí zabrali polovici pražského chrámu metropolitního, část totiž zadnější, a svou bohaprázdnou domáckou Večeří jej poskvrnili, měli jistě před zraky těla svatých Patronů Víta, Zigmunda a jiných Světců, a nepřekážela jim; jediného toliko blaženého Jana Nepomuckého pokorný hrob byl jim trnem v očích. A nejen mříží kolem hrobu vytrhati, ale i tělo blaženého Mučedníka — čin to zajisté i jakéhokoliv těla nedůstojný — z hrobu vynésti a na obecné místo vyvrhnouti stanovili. Ale blažený Jan výborně si své místo ochránil. V jistý den posláni jsou tam nejsilnější a nejspolehlivější pacholci, jimž to bylo uloženo. Sotva o svatokrádežný zločin se pokusili a mříže železné

pákami trhati se jali, hle, tu dva jako s nebe udeřeni náhle padnou na zemi; jeden vůbec bezduchý už se ani nevzpamatoval, druhý, jemuž řízení práce té svěřeno, rodem Angličan, mladých synů kurfirsta Fridricha (jenž se za krále českého vydával) učitel, polomrtev a těžko dýchaje z kostela na rukou byl vynešen a za krátko též bídnou duši vypustil; ostatní nebezpečím a pohromou svých druhů varováni, s jedné toliko strany hrobu mříži strhše, dílo nedokončeno zanechali. Věc jest truchliva, ale svědectvím těch, kteří při tom byli, dotvrzena; z nich podnes žije jeden stařec, zvoník svatovítského chrámu, příhody tehdy pozorovatel; a celý ten příběh viděti před hrobem blaženého Jana Nepomuckého do vykládaného dřeva velmi vkusně vyrytý, a poutníci s podivem si jej prohlížejí. Neblahý tento zázrak uvádí též kniha německá, jíž název jest *„Pravdy mluvitelé“*, v Augšburku r. 1630 tiskem vydaná, na str. 89. a násl.; a napřed onoho Angličana kalviniána na hrob do-

rážejícího rouhačné řeči, potom nebeskou pomstu sražením těla jeho na zemi a posléze přenešťastnou smrt za hrozného řevu a bědování, jako by ohněm nějakým býval byl pálen, obšírně vypisuje. V téže knize dále se čte, kterak nedlouho před rozhodnou bitvou bělohorskou, jíž naděje bludařů byly pohřbeny, roku 1620, když jedné noci pacholci kacířští v témže chrámě s pracným úsilím sráželi sochy Krista Ukřižovaného a jiné sochy a obrazy Svatých, jeden zbožný katolík, jenž byl při tom a s bolestí pozoroval, co se dálo, viděl tři muže velebnější podoby než lidské z hrobů vyjíti; prvního oděním královským, druhého úborem biskupským se vyznačujícího, třetího též sice v úboru posvátném, ale nepovědomém. Sešli prý se a stáli, jako by o budoucím stavu věcí rokovali, načež zmizeli s očí. A katolíci prý nepochybují, že první dva byli svatý král Václav a svatý biskup Vojtěch, v třetím všichni hádali blaženého Jana Nepomuckého, jehož kacíři tak zbě-

sile nenáviděli a jehož i z hrobu vyvrhnouti chtěli. Tolik ona kniha. Ve věci tak nové budiž víra u autora; k hrobu blaženého Jana se vraťmež.

Z této tedy příčiny a pro kruté úkazy ztrestání těch, kteří na hrob šlápli, třebas už dříve železný plot zvýši asi lokte místa toho chránil, kanovníci novým jiným mřížovím hrob ohradili, jež dobré tři lokte výšky měří, pročež jen velmi těžko by se přes ně opovážlivý zlosyn dostal. — Kalviniáni, tak špatně blaženým Janem uctění, pokud pražského chrámu užívali, celou tu hrobku, že strašidla se v ní skrývají pokřikujíce, jakýmisi trámy a deskami zatarasili, aby nijak ani k ní přistoupiti, ba ani ji spatřiti nebylo možno. Zdálo se, že je rušil blažený Jan, když u večeře v chrámě vysedávali, a jako smrtelný stín, nesmířitelně nenáviděn a nezván že přítomen býval hodům. Než i na ono znesvěcení chrámu metropolitního a spuštění na místě svatém blažený Jan ze svého posvátného hrobu

předem byl ukázal. Když se totiž blížila ona pohroma bludařstva, častěji v noci úpění a plačtivé jakési hlasy z hloubi chrámu bývalo slyšeti; a strážcové chrámoví, pozorně úpění ta sledujíce, shledali nejednou, že z hrobu blaženého Jana vycházejí. Zajisté bolelo blaženého muže — pokud Blažení mohou cítiti bol — že milovaný chrám pražský, jenž nikdy od té, co byl sv. Václavem založen, ani za časů Husových nebo potom Rokycanových nečistými bohoslužbami bludařů nebyl znesvěcen, za krátko tolika svatokrádežemi bude zhanoben.

A více zvláštních předností tohoto hrobu bylo by lze uvésti; neboť i v jiných dobách hlídači chrámu svatovítského vídali hrob ten libým jakýmsi světlem obklopený a paprsky vyzařující, patrně na označení svatosti Blaženého muže a jeho v nebi slávy. A není divu, neboť jest pokladem církvi pražské blažený Jan, a kde poklady se skrývají, tam prý ohně vyskakují.

Blažený Jan Nepomucký považován jest za zvláštního Patrona a Ochránce těch, kterým hrozí nějaké nebezpečí ztráty cti a kteří se obávají, aby dopuštěný nebo spáchaný zločin nepronikl na veřejnost; přispíváť zázračně v nebezpečích, a co se stalo, skrývá. Příkladů veřejných na to dáti nesmím a ani se nepokouším, neboť abych mlčel a též nevěděl, sám blažený Jan svým utajením způsobil; ale jest to všeobecně dosvědčeno; a posílávají ty, kteří sklíčeni nevědí, kam se obrátiti, k hrobu Světcovu, aby bázně své vyložili a jemu poručili. Na důkaz této rychlé a tolikrát osvědčené pomoci jest modlitba, před časem tiskem vydaná, jež se čte pod obrazem blaženého Jana a tohoto jest znění: „Popřej dobrotivě, prosíme, všemohoucí Bože, modlitbám našim, které, blaženého Jana Zpovědníka uctívajíce, přednášíme, milostivého sluchu, bychom jeho zásluhami a přímluvou podepřeni, špatné pověsti a zahanbení časného se uvarovali, před smrtí viny své

upřímnou zpovědí smazali, spasitelným pokáním vyhladili a přístavu věčné spásy šťastně dospěli. Skrze Pána našeho Ježíše Krista, Syna Tvého...“ Též těm pomáhá blažený Jan, kdož ze zhoubné ostýchavosti hříchy své u posvátného stolce pokání vyjeviti se bojí; neboť takoví u hrobu jeho se modlíce pocítili, že odvahy jakési k přednešení všech hříchův jim dodáno, a to otevřeně knězím dosvědčili. Staří pamatují, že na hrobce blaženého Jana dříve mnoho obětovaných skvostů visívalo; kacířstvo kalvínské však r. 1619 všecko rozmetalo nebo plameny zničilo. Za naší paměti některé matky těžce k porodu pracující, jiní vodnatelností, jiní dlouhými zimnicemi krutě trápení na své prosby k blaženému Janovi ozdravěli, jak záslibné dary dnešní svědčí. Leckterým pouhá asi víra a láska k blaženému Janu přinesly záchranu; neboť když už nic nezbývalo, trochu prachu s jeho náhrobního kamene seškrabaného v rozmanitých nemocech pomohlo.

Vznešená jedna paní — na jméně jejím nesejde — když jednou stala se zmínka o Svatých v metropolitním chrámě pochovaných a kterási z domácích děveček blaženého Jana Nepomuckého mezi ně počítala, paní s vyzdviženým obočím praví: „Kterého to Jana jmenuješ? Řím o něm ničeho neví; jen sprostí lidé ho zbůhdarma uctívají, a snad ani úcty té nezasluhuje, neboť kdyby světec byl, dávno by ho byli papežové v počet nebešťanův zařadili.“ Když za několik dní táž paní, na blaženého Jana dávno již nemyslíc, v kostele se modlila, nalezne v modlitební knížce pěkný obrázek tohoto Světce v úboru kanovnickém, s hlavou ozářenou, jehož nikdy před tím neviděla. A za chvíli když doma ve skříňce cosi hledá, jiný téhož Světce obrázek jako bezděky přijde jí do ruky. Ta nenadálá věc tak se dotkla citlivého srdce paní, že hned v slzách se rozplývajíc, vzývala blaženého Jana Nepomuckého. A druhého dne šla do chrámu metropolitního a z hříchů

se vyzpovídavši, přijala božskou Eucharistii, a po té vrhnuvši se k hrobu blaženého Mučedníka, prosila ho za prominutí své opovážlivosti.

A nelze nevzpomenouti nerozvážnosti jistého řeholníka, Bohem, jak patrno, ztrestané. Ten dav se do půtky s druhem svého řádu, popíral, že se neděje správně, když blažený Jan od lidu jest uctíván, dodávaje s nevrlostí, že špatně si vedou ti, kdož snadno mohouce tomu zabrániti, kult člověka tak bezvýznamného trpí. Ještě neuplynul den, a tu mášl těžká nemoc naň přikvačila; aniž čím zavdal příčinu, nenadálé třesení údů jím lomcuje; a aby mu původ toho zla nebyl neznám, zároveň maně přišla mu myšlenka, že blažený Jan se na něm mstí. A nic jiného to nebylo, neboť ani třesení ani bolest neustaly, dokud nemocný zbožným zaslíbením nepoctil blaženého Jana a o prominutí ho nepožádal. Jak se vše s ním sběhlo, řeholník ten sám na trvalou paměť spisem zaznamenal.

U hrobu blaženého Jana hoří lampa, zavěšená tam, jak jsem již dříve pověděl. Z té lampy jeden kostelník všecek olej vylil a místo oleje čisté vody nalil, aby svého druha, jemuž lampa byla svěřena a jemuž bylo ji dolévati, potrápil. Druh jeho, jiný totiž kostelník, ničeho netušící přichází, pozorován z povzdálí oním prvním, jenž se raduje, že se mu poštěstilo, jak se druhu vysmáti. Ten rozsvěcuje lampu, a voda beze všeho boje živlů chytá a lampa přejasně svítí. Přestrašen touto nevídaností onen sluha, očitý svědek, přiznává se, co byl učinil; a oba uznávají zázrak; více sluhů chrámových jest zavoláno; shledávají, že jest tomu tak, Boha v jeho služebníku blaženém Janu velebíce.

Nad hrobem blaženého Jana stojí svícen bronzový, jehož nohu, neobyčejně mistrnými soškami pacholíků kolem do kola tančících a jinými podobami z kovu litými vyzdobenou, mezi jinými kořistmi z města Milánu, císařem Bedřichem Rudovousem vyvráceného,

král český Vladislav, císařův ve válce té spojenec, do Prahy téměř před pěti sty lety byl přivezl, poněvadž se pravilo, že jest z chrámu Šalomounova, a chrámu svatovítskému ji daroval. Nohu tu předkové již před 180 lety v podobu svícnu vkusně upravili, přidavše ještě značně spěži, a na hrob blaženého Jana postavili; a v rukopisných knihách chrámových nejinak než svícen svatojanský se nazývá. Za naší paměti nejjasnější arcivévoda Leopold, bratr císaře Ferdinanda III., předsevzal sobě svícen ten okrášliti, a sošky všech svatých Patronů českých, každého v jeho úboru, mezi nimiž i náš blažený Jan se spatřuje, taktéž z bronzu dal přidělati, nahoře dokola jako u věnci rozestavené, velmi půvabně na podívanou výtečnými mistry vytvořené, neboť byl kníže tento umění takového velikým milovníkem a velezkušeným oceňovatelem. Toto nové dílo kteřísi zlosynové svatokrádežnýma očima postřehli a myslíce, že to zlato, žádostivostí přemoženi,

sošku blaženého Jana, jež ostatních zdála se krásnější, ulomili a uloupili. Velikou jim tato svatokrádež přinesla starost, neboť dlouho dnem i nocí mysl jejich bouřlivým nepokojem byla zmítána, že ani spánku aniž jakého odpočinku jim nebylo dopřáno. Dohnáni tedy karatelem a mučitelem ustavičným, jehož měli v nitru, vrátili sošku, a k hrobu blaženého Jana a brzy po té k posvátnému stolci pokání klekše, celou věc kněžím odhalili.

Až potud vypravování o životě a zázracích blaženého Jana Nepomuckého. A bych nikoho o chválu neošidil, nejhlavnější látky poskytl mi přeosvícený nejdůstojnější pán Jan Ignác Dlouhovesský, protonotář apoštolský, svatého chrámu metropolitního pražského, jakož i vyjmutého vyšehradského a kollegiátního staroboleslavského kanovník, jehožto slovy z listu jeho ke mně vypravování toto uzavru: Posílám, co se mi o blaženém Janu Nepomuckém podařilo shledati, a to z různých nejvěrnějších a nepochybných rukopisův

sebrav, pod věrností kněžskou sděluji; dopřejž Bůh, abychom s tím, jehož uctíváme na zemi, společně se radovali na nebesích. Amen.

MODLITBA

MODLITBA

K BLAŽENÉMU

JANU NEPOMUCKÉMU,

VE TŘECH JAZYCÍCH, ČESKÉM, NĚMECKÉM A LATINSKÉM NAPSANÁ A PŘED JEHO NÁHROBKEM NA TABULKÁCH VYVĚŠENÁ, KTEROU LID NÁBOŽNĚ SE MODLÍVÁ, DO SLOVA OPSANÁ.

BLAŽENÝ JENE, MUČEDNÍKU A Ochránce, v Nepomuku v království Českém zrozený, chrámu svatého Víta na hradě pražském kanovníku; že jsi přes nátlaky krále Václava IV., chtějícího pomstiti se na své manželce, jež často k nápravě života ho napomínala, před mukami i po mukách zpověď královninu vyzraditi odepřel, do řeky Vltavy s mostu byl jsi svržen, světly, jež v noci nad řekou, kde tělo tvé leželo, se ukázala a tvoji nevinnost a svatost nejjistěji dosvěd-

čila, byl jsi objeven a slavnostně ode všeho kněžstva i lidu do kathedrálního chrámu donešen; kdež do dneška kdokoliv hrob tvůj potupí, veřejné hanbě neujde. Neboť ty podivuhodnou, neslýchanou a věčnou památku ostříhání tajemství zpovědního po sobě jsi zůstavil. Pro tyto tvoje zásluhy a dary, od Boha tobě udělené, prosíme pokorně a důvěrně, vyžádej nám u všemohoucího Boha milost, aby hněv svůj ukrotil, tresty za hříchy, jako mor, válku, hlad a jiné rány tělesné i duševní dobrotivě odvrátil a dopřál nám, bychom před smrtí se vyzpovídali, hříchy odčinili, všemu nebezpečenství a hanbě světské a lidskému pohoršení unikli, Bohu se líbili a k němu lnuli, život chvalitebně skončili a života věčného došli. Skrze Ježíše Krista, Pána a Spasitele našeho. Amen.

PŘEKLAD TÉTO KNÍŽKY PO † P. ALFONSU SAUEROVI DOKONČIL ANTONÍN LUDVÍK STŘÍŽ. VYZDOBIL JI KAREL SCHWETZ. VYTISKLI KNIHTISKAŘI KRYL A SCOTTI V NOVÉM JIČÍNĚ NA MORAVĚ.